

Å fylle tomrommet

Del 1 «Trikken til Auschwitz» av Elsa Kvamme

- Jobb i grupper på ca. fire personer
- Se filmklippene fra dokumentaren «Trikken til Auschwitz»
- Noter ned alle faktaopplysninger som kommer frem om deportasjonen av norske jøder og hva som skjedde med dem.
- Klippene handler om Holocaust i Norge og hva som skjer med Samuel Steinmann, men vi får ikke vite så mye. Hva mer lurere du på?

	Våre notater:
Fakta fra filmklippene	
Hva lurere vi på?	

Del 2 Gatekunst og minnesmerker

Det som skjedde med millioner av ofre for nazistenes handlinger minnes på flere måter i dag, blant annet gjennom gatekunst og minnesmerker.

Se på bildene. Sammenlign minnesmerkene og gatekunsten og reflekter:

- Hvilke likheter og forskjeller har de to kunstformene med tanke på å minnes fortiden?
- Hvilken foretrekker dere? Begrunn.
- Hvordan påvirker minnesmerkene og gatekunsten oss? Klarer de å fortelle oss noe om historiene om Holocaust? Hva har minnesmerkene og gatekunsten å si for oss i dag, trenger vi slikt? Begrunn.
- Drøft hva som kjennetegner et godt minnesmerke.
- Klassen skal sammen velge ut minst tre kriterier for hva som utgjør et godt minnesmerke.

Minnesmerker

T.v: Minnesmerket over deporterte norske jøder på Akershuskaia i Oslo. Foto: HL-senteret

T.h: Fotografi av skipet Donau som forlater Norge 26. nov. 1942. Om bord er 529 personer med jødisk bakgrunn fra Norge.

Minnesmerker – stort og smått

Bilde til venstre: Berlin, Tyskland. Minnesmerket ble reist i 2005. Den består av 2 711 betongklosser og dekker 19000 kvadratmeter i sentrum av Berlin. Størrelsen skal minne oss på omfanget av masseutryddelsen. Klossene skal symbolisere at hvert offer var et individ, en egen person, som tilhørte den jødiske minoriteten, men klossene er av ulik størrelse, som viser til at individene ikke passet inn i nazistenes stereotypi av jøder, passer ikke inn i boksen.

Foto: CC

Bilde øverst til høyre: Snublestein i Tromsø for Chone Conrad Caplan (1922 - 1945). Hver stein er utformet som en brostein 10x10cm, belagt med en messingplate der navn, fødselsår, deportasjonsår, dødsdato- og sted er inngravert. Hver stein representerer ett enkeltmenneske, ett individ. Steinene støpes ned i fortauet på steder der jøder eller andre ofre for nazismen bodde eller arbeidet fram til de ble deportert og drept. Når vi på et vis «snubler» over disse minnesmerkene der vi bor, der vi går, der vi arbeider, vil vi forhåpentligvis forstå at navnene vi leser representerer levende mennesker. Steinene krever at vi ikke glemmer og er en påminnelse om at Holocaust foregikk også her og ikke bare et annet sted, langt borte. Man kan finne snublesteiner over hele Europa.

Bilde i midten: Jente leser teksten på to snublesteiner.

Foto: snublestein.no

Bilde nederst til høyre: Conrad Caplan sammen med sine venner i Tromsø. Conrad Caplan ble drept under en dødsmarsj bare timer før amerikanske styrker befrikk konsentrasjonsleiren Dora Mittelbau. På denne måten ble Conrad den jødiske innbygger i Tromsø som døde sist av alle de drepte. Han hadde en jevn gammel kjæreste på handelsskolen i Tromsø og mange venner som aldri fikk se ham igjen.

Foto: snublestein.no

Gatekunst

Bilde til venstre: I byen Lublin i Polen. Kunstnere: Cezary Hunkiewicz og Escritor Media. Opprinnelsesår: 2016

Om veggmaleriet: Lublin er en by i Øst-Polen som tidligere var et hovedsenter for jødisk intellektuelt liv og kultur. Takket være arbeidet til en frivillig organisasjon (Brama Grodzka – Teatr NN) har Lublin bestemt seg for å dokumentere sin jødiske historie. Organisasjonen har tatt initiativ til et 100 meter langt veggmaleri til minne om det jødiske kvartalet. Veggmaleriet er en kollasj av arkivbilder tatt før andre verdenskrig. Bildet over er en liten del av dette veggmaleriet.

Bilde til høyre: I Bialystok i Hviterussland. Kunstner: Andrzej Muszyński. Opprinnelsesår: 2008

Esperanto er et internasjonalt språk utviklet av en polsk jøde, Ludwik Zamenhof, på 1800-tallet. Zamenhof mente at forskjellige morsmål skapte forskjellig gruppetilhørighet og dermed gruppefiendlighet. Et felles morsmål ville skape en felles gruppetilhørighet og samhold. Esperanto bygger hovedsakelig på romanske og germanske språk. Esperantosamfunnet skal i dag ha mellom 100 000 og to millioner brukere, men det finnes ingen offisielle statistikker som bekrefter dette.

Veggmaleriet finner man på et bygg i Bialystok i nærheten av Zamenhofs familiehus, som ikke lenger eksisterer. Zamenhof er mannen i midten, han med grønn frakk.

Del 2 Gatekunst og minnesmerker

	Våre notater
Sammenlign: Likheter og forskjeller	
Vår mening: Hvilken kunstform foretrekker vi og hvorfor? Uenige? Begrunn evt. ulike ståsteder.	
Reflekter: Påvirker minnesmerkene/ gatekunsten oss? Hvordan og hvorfor/ hvorfor ikke? Klarer gatekunsten og minnesmerkene å fortelle oss noe om Holocaust? Hvorfor/ hvorfor ikke? Trenger vi minnesmerker/ gatekunst om fortiden? Hvorfor/ hvorfor ikke?	

Velg ut: Kriterier for et godt minnesmerke	Eksempel: det må være synlig for forbipasserende 1) 2) 3) 4)

Del 3 Kartlegg spor av fortiden i nærmiljøet

Bruk nettressursene i listen på arket for å undersøke og hente inn mer informasjon.

- Bruk kartressursen til HL-senteret eller snublestein.no til Jødisk museum Oslo for å finne steder og personer i nærheten av der dere bor som har en tilknytning til Holocaust i Norge. Søk f.eks på deres by/ område i søkefeltene.
- Finn så mye informasjon dere kan om stedene, både tekst og bilder, knyttet til Holocaust i Norge og hva stedet er i dag.
- Forbered dere på å bruke informasjonen i en presentasjon for klassen.

Nettressurser:

- 1) **Holocaust i Norge - interaktivt kart**
For å spre kunnskap og gi grunnlag for refleksjon om temaet har HL-senteret utviklet et interaktivt, nettbasert kart. Kartet viser et utvalg personer som utførte, ble utsatt for eller på andre måter var involvert i aksjonen mot de norske jødene.
<http://kart.hlsenteret.no/>
- 2) **Snublestein.no**
Snublesteiner er minnesmerker over ofrene for nazismen under andre verdenskrig. Snublestein.no viser hvor snublesteiner for deporterte jøder fra Norge er lagt og gir informasjon om hver enkelt person det er lagt stein for. Nettportalen ble åpnet i november 2015 og oppdateres fortløpende. <http://www.snublestein.no/>
- 3) **Nettressursen «Antisemittisme – før og nå»**
Jødisk Museum i Oslo har utviklet nettressursen «Antisemittisme – før og nå». Nettressursen inneholder fagtekster, oppgaver, intervjuer med faghistorikere og med norsk-jødisk ungdom. Tre overordnede temaer går igjen i alle fagtekstene. For det første redegjøres det for hvordan de antisemittiske forestillinger har kommet til uttrykk i ulike faser. For det andre diskuteres de samfunnsmessige forholdene som har bidratt til å styrke eller svekke omfanget av antijødiske holdninger og handlinger. For det tredje tar nettressursen for seg antisemittismens virkninger. «Antisemittisme – før og nå» tilbyr elever og lærere en grundig, oversiktlig og forskningsbasert framstilling av antisemittisme som historisk og nåtidig fenomen. Ressursen er enkel å ta i bruk og krever ingen innlogging. Nettressursen er relevant for flere kompetansemål innenfor samfunnsfag og KRLE på ungdomstrinnet, og historie og samfunnsfag i videregående skole. <http://antisemittisme-forogna.no/>
- 4) **«Dette er et fint sted» - møt menneskene som flyktet i krigens største redningsaksjon vinteren 1942-1945**
Carl Fredriksens Transport reddet mer enn 1000 forfulgte mennesker, halvparten jøder, under andre verdenskrig. Parken «Dette er et fint sted» og utstillingen «Flukt» er til minne om redningsaksjonen, menneskene som flyktet for sine liv og deres etterkommere. <http://www.fintsted.no/>
- 5) **Holocaust og andre folkemord**
Kunnskapsbasen til HL-senteret inneholder artikler med temaer tilknyttet Holocaust og folkemord.
<http://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/folkemord/>
- 6) **Folkemord.no- en side om Holocaust og andre folkemord**
På folkemord.no blir åtte folkemord eller massedrap i det 20. århundret, samt forløpene og konsekvensene, gjennomgått. Her er lenke til artiklene om Holocaust: http://folkemord.no/#/folkemord/4?_k=n9wftu

Del 3 Kartlegg spor av fortiden i nærmiljøet deres

	Våre notater
Steder og personer vi fant i nærheten av der vi bor fra: <ul style="list-style-type: none">- Kartressursen- Snublestein.no	Sted(er): Person(er):
Informasjon vi fant om stedene og personene vi valgte:	

Del 4 Byvandring i Oslo

Hvis dere er i Oslo kan dere gå på byvandring og ta bilder underveis.

Del 5 Lag deres eget minnesmerke

- Se over stedene og personene dere har jobbet med. Velg ut de stedene som er knyttet til arbeidet deres som dere kan besøke og ta bilder av.
- Dra til de forhåndsbestemte stedene og ta bilder.
- Alternativt hvis dere ikke kan besøke stedene for å ta egne bilder:
- bruk google street view og ta skjermbilder av gaten/ bygningen/ parken osv.
- Ordne bildene sammen i en kolasj, både deres egne og historiske bilder. Bruk et bildeverktøy som f.eks Layout.
- Publisert kollasjen på sosiale medier som instagram eller skolens/ klassens facebookside, evt. i deres skoleavis/ blogg. Legg til hashtaggen #holocaustdagen2018 og #«navn på by/ område».
- Dere har nå laget deres eget minnesmerke som kan bidra til å fortelle ukjente historier og fylle rommet etter ofrene for Holocaust i Norge.

Del 6 Presentasjon og vurdering av minnesmerkene

- Presenter minnesmerket deres. Dere skal presentere minnesmerket (bildekollasjen) for klassen med all bakgrunnsinformasjonen dere fant frem i del 3. Vis frem bilder og fortell historiene knyttet til dette stedet i forbindelse med Holocaust i Norge.
- Klassen vurderer hvert minnesmerke sammen opp mot kriteriene dere laget for hva som kjennetegnet et godt minnesmerke fra del 2.
- Drøft: Hva er fordelene og ulempene med å lage små digitale minnesmerker som dette?